

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Qvaestio V. De iustitia accusatoris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

merita rei debet perpendere. Et posset esse ille iam sceleratus, & debeat supplicio eum addicere: quod si non faceret, iniurius esset reipublicæ: ut puta quando publicus esset sceleratus, aut laicus, vel studio sceleratus. Secus quando vniu. præ humana fragilitate commisit crimen. Sed nunquid non posset reus, qui vniu. fecit humanum delictum tam insigniter esse reipublicæ utilis, vt etiã seclãmante accusatoe posset vita donari? Respondetur hoc impendio quàm rarissime liceret: nisi in suo usu venire posse, vt deceret principem (quod habetur 1. quæstione 7. capit. si quem poenauerit.) accusatorum aboleret, & accusatorem compelleret, vt prudentum arbitrio alia satisfactio ac esset contentus, vt persona, vel ad bellum gerendum, vel ad alia munera egregiæ cõmoda seruarietur.

Ad tertium autem iam responsum est, quod iudex remittendo poenam, etiam accusatore cessante nocuum: infert reipublicæ, quatenus metum de medio tollit, quo homines arcentur a malo. Vnde Deut. 13. Post poenam seductoris subiungitur: ut omnis Israel audiens timeat: & nequaquam ultra faciat quidpiam huius rei simile.

QVÆSTIO V.

DE IVSTITIA ACCVSATORIS.

San. Thom. 2. 2. quæst. 68.

ARTICVLVS I.

Vtrum quispiam teneatur alium accusare.

Secunda persona in iudicio est actor, vel accusator: nam nisi ille qui noxius est ab alio in iudicium deferretur, nunquam ipse veniret. In

accusatore autem quatuor sunt consideranda, scilicet obligatio, forma, iustitia, & pena si iniuste accuset: de quibus ideo quatuor extruuntur art. Primò ergo quaeritur vtrum quispiam teneatur quempiam accusare. Et arguitur à parte negatiua. Primò, quia Matth. 6. iubemur debitoribus nostris dimittere debita. Et ad Rom. 12. Non defendentes, hoc est non vos vindicantes carissimi: sed date locum iræ. Secundo: Amicum in iudicium tradere amicorum fidei derogat: ergo id minime fas est. Tertio: si accusatio esset uirtutis præceptum, nemo inde exciperetur: multi autem ab accusatione repelluntur, vt secunda questione septima, latè patet de excommunicatis & infamibus, ergo non est præceptum. Quarto: Si tale esset præceptum, illud potius officium deberemus prælati, & amicis persolueret: sed eadem causa & quæstio, prohibentur subditi, nisi in certis casibus, Prælatos accusare. Et præterea clerici accusantur laicos, & illos accusare: & maxime in causa sanguinis, vt patet Concilio Tolitano quarto. 23. quæstio. 8. cano. his, a quibus & cano. clericis.

Quatuor in accusatore consideranda. Primū argum. Secundū. Tertium.

Quartū.

Cõcilij Tolet.

Ad primū. Ad primum igitur argumentum respondetur quod personis priuatis quàm rarissime, immo vix potest in remittendis iniurijs excessus contingere: ad eò nos districtè commendant Christus inimicorum dilectionem. Publicis autem magistratibus, quia patroni, & protectores iustitiæ sunt, præscripta est linea incliãandi in misericordiam. Debent quidem genere suo esse clementes, neque ex assas disquirere, technaque innectere trucidandi homines. Immo quod Aristot. etiam 5. Ethic. agnouit, & est inter regulas iuris, debet esse clementior ad minucenda, mitigandaque supplicia quatenus tam enervat ratio iustitiæ & legis. Inde enim exiire, non est clementia, sed clades publica. Quia uero & illi, qui pietatis obiectu nimium procurant malefictores è iudicium manibus eripere, non patent egregium pietatis opus exhibere: inferunt enim sepe iustitiæ violentiam. Neque illic locum habet exemplum Christi, suis crucifixionibus veniam a parte deprecantis: quippe quod ad culpæ remissionem pertinebat. Et perinde responderetur ad secundum, quòd cum Deus sit in quem primum, præterque peccatur, post remittere culpam, & poenam, vt ei placitum fuerit. Tamen si ybi ait, Nolo mortem peccatoris, de eterna id intelligitur: ob idque subdit, sed ut magis conuertatur & uiuat, videlicet spiritali uita. Poenam autem iam nemini relaxat, præterquam in sacramento, nisi secundum opera & fructus poenitentiæ.

DO
DE
IUS
III

Quintū.

ricis, atque alibi erebro, ergo non est preceptum. Quinto. Accusator astringitur crimen probare, alias penam rationis subiret nemo autem cogitur tantum subire periculum, ergo nemo accusare compellendus est. In contrarium est illud Ieuit. 5. Si peccauerit anima, & quis audierit uocem iurantem, testis que fuerit, quod ipse uidit, aut conscius est, nisi iudicauerit, portabit iniquitatem suam.

Distin-
ctio.

Præsentem quaestionem in Relezione nostra de legend. & deteged. secretis, quoniam tam fecimus ubi eam ad amissim disputauimus, Nihilominus non possumus non huc aliqua conferre ne ista lacuna interitus appareat præfens tractatus. Respondetur ergo ad quaestionem, distinctione præmissa, duabus conclusionibus. Est enim differentia inter fratrem denunciationem, & iuridicam accusationem, quæ ex parte finis sumitur. Denunciatio enim illic tendit, ut correptus frater corrigatur & emendetur. Quare (ut dicebamus) illo obtento scopo, non est ulterius progrediendum. Accusatio uero ad hoc inuitur, ut reus puniatur, idque præsertim in bonum publicum, ut quies reipub. conferuetur, neq. eius decor sordescat. Vnde denunciatio fraterna est criminis delatio ad prælatum, ueluti ad patrem correctionis gratia. Accusatio uero est terminis delatio ad iudicem, ueluti ad personam publicam uindictæ gratia. Prior ergo conclusio est. Vbi quis scelus nouerit in reipublicæ perniciem, tenetur noxiū accusare. Probat: Criminum uindictæ, quæ in hoc seculo sunt, non propter ipsas expetendæ sunt ueluti uisiones in odium, exitiumque malorum; illiusmodi enim pœnæ infernales erunt ubi tempus aduenit plenariæ retributionis, sed sunt tam quam medicinæ procurandæ, uel ipsius qui supplicio afficitur, uel boni publici, nimirum ut earum metu homines in officio continentur, ne commune bonum perturbent; quicunque ante bono communi succurrere constringitur ueluti patris toti, ubi uiderit, uel contagione inficere, uel sceleribus corrumpi, id uero fieri non potest, nisi per publicam potestatem, ad quam accusatione crimina deferuntur, ergo quisque ut tali casu tenetur perniciosum accusare. Duæ ergo conditiones coi-

Quid de
nuncia-
tio fra-
terna.
Quid ac-
cusatio.
Prima
conclusio.
Proba-
tio cõcl.

re debent ut obligatio enascatur accusandi, scilicet ut crimen existat contra bonum publicum, & probari possit. At qui hinc consequitur posterior conclusio. De peccato, quod uel in eadem reipublica non vergit, uel idoneis testibus probari non potest, nemo iure naturali accusare tenetur. Prior conclusionis pars probatur.

Nam cum quisque sit suorum bonorum dominus, etiam: famæ & honoris, ut lib. 4. quaest. 2. ostensum est, potest illa remittere, ut dicto Christi audiens sit, quo nos tan- topere ad dilectionem inimicorum animauit, tum etiam ad redimendum tempus. Et in hoc casu intelligitur lex unica, C. ut nemo inuit. agere, uel accusa. cog. Est et expressa sententia S. Thom. 2. 2. non solus quaest. 68. ubi hoc tractat, uerum quaest. 79. artic. 3. ubi ait, cuiusque arbitrii esse detrimendum tum suæ famæ pati, nisi hoc uerget in periculum aliorum. Secundam partem probat S. Thom. quia nemo ad id tenetur quod perficere nequit: & ideo cum in accusatione necessaria sit probatio, qui probare non potest, accusare non cogitur, eo præsertim ne periculum sibi creet, uel talis, uel alterius damni si in probatione defecerit. Dixerim iure natura, ne litem aliam descendamus, utrum hæredes occisi tenentur iure civili hominidam accusare, secundum opinionem Bart. super legem. In eiff. de accusatio. ne ius hæreditatis amittat. Cuius tamen contrarium sentire uideatur, l. diui fratres, eod. dem & Codic. citata, ut nemo inuitus, lege unica.

At uero quo prior conclusio explicitius euoluatur, arguitur contra eam. Nullum est peccatum, quod non offerat detrimentum publicum, nempe uel scandalum, uel mali exemplum, uel aliquam persuasionem confertis, ergo si conclusio uera est, nullam fert exceptionem, sed de quocunque peccato, cui pœna posita est, debet quisque si probare id potest, dilectorem in iudicium producere. Hoc argumentum ple- rosque multos conuincit. At tamen discre- tionem opus est. Haud enim omnia peccata sic in detrimentum censetur reipublica, ut sint necessario, uel denuncianda, uel accu- sanda, uel tanquam talia inquirenda, sed illa tantum quorum proximum obiectum est commune bonum, quod illis expugnatur & cõturbatur. Reliqua siquidē quæ aduersus

prima-

privatum bonum committuntur, privata reputantur, nam ex obiecto actuum, species existimantur. Exempla sunt. Bona proximi furari priuatum delictum est, & sicuti priuatum hominem occidere, compilare autem rarium publicum, sicuti & crimen lesam aieffatis, hæc sunt, quæ in publicum detrimentum vergunt. Pari modo mendacium perniciosum, quo fraus cui extruitur, peccatum priuatum est. Hæc si verò qua communis religio cõcutitur, crimen est cum primis publicum. Nam estis scelera, quæ in singulas reipublicæ, priuatas partes committuntur, quodammodo reipublicam attingant, non tamè ideo existimanda sunt publica. Latrones autem, qui regias vias obsident, & Assassini publiciscriminosi ad scribuntur. Secundum argumentum est: Quando talia crimina publica quis rescuerit, satis est si illa denunciet, non ergo necessaria est accusatio, eò præsertim, quod si denunciatur non tenetur probare, sicuti ille qui accusat. Quare vt ab illo periculo deficiendi, in probatione liberetur, satis fecisse videbitur, dum denunciauerit. Propter hoc argumentum tenet Summa Angel. contra S. Tho. quod nemo accusare tenetur, in qua sententiam citat Bar. super l. in eum, ff. de accusa. Hic tamen est notandum, denunciationem, quatum ad rem attinet presentem, dupl. cem esse, licet Doctores canonici iuris plures præter accusationem, distinguant super c. nouit, de iudi. & 2. q. primi. cano. si peccauerit, quas eadem. §. quest. de Ration. regem & de regem. secrete diffuse nos explicauimus. Vna est enim denunciatio fraterna, & euangelica, quam modo diximus, ad fratris correctionem referri, sed alia est iudicialis, quæ bonum etiam publicum habet pro scopo, quæ ideo procedit etiam ad punitionem, sicut est illa, quæ fit inquisitoribus, & seruus; qui accusare non potest dominum, potest illum denunciare, & subditus etiam inferiori prælatum, superiori. Et illa est quæ accusatio, hoc solo differens, quod denunciatus non tenetur probare, sed in dextere tenetur inquirere. Et hæc forsitan hic S. Thom. nomine accusationis comprehendit. Tamen si ubi crimen esset valde perniciosum, & conregiosum, ille qui testes posset afferre, accusare quoque tenetur, & crimen probare,

vt iudicem labore inquirendi in re tanti momenti releuaret. Quare quidquid sit de iure ciuili, non dubium quin in causâ publica teneatur quisq; in conscientia accusare. Et Bar. solum loquitur in causâ priuata. Tertium autè dubium est, vtrum sicut ante denunciationem euangelicam prærequiritur admonitio fratris, ita & ante accusationem. Et arguitur à parte affirmatiua: In euangelio nulla fit exceptio accusationis, uel denuntiationis, sed simpliciter præcipitur, vt secreta admonitio præcedat. In contrarium tamen facit quod in cap. qualiter, & quando, de accusa. distinguitur inter denuntiationem, & accusationem, sub his verbis: Sicut denuntiationem admonitio, & ita accusationem inscriptio præcedere debet: vbi nulla ante accusationem admonitio exigitur. Propterea Durandus in 4. dist. 19. q. 4. ait, qd in foro interiori & conscientia requiritur admonitio, non tamen in foro exteriori. Et S. Tho. eadem dist. q. 2. art. 3. recitat ambas opiniones. Et quanquam Syluester in verb. Accusatio §. 3. existimet tenere partem affirmatiuam, tenere tamen apertius videtur negatiuam, scilicet quod non requiritur. Et ideo Caietanus 2. 2. q. 33. art. 7. dicit, quod quando accusatio solum est licita, non tamen in præcepto necessariu est, vt admonitio secreta præcedat, quado verò est in præcepto, tunc non est necessaria, His tamen non obstantibus, rem sic ratio dilucidat, vt nullis opus sit citationibus sed distinctionibus. Prima est, quando accusatio alicui incumbit de re sua propria, nulla requiritur admonitio, neque in foro exteriori, neque in conscientia. Ratio est, quia scopus talis accusantis non est emendare fratrem, ob idque inanis esset, & vana admonitio, quoniam etsi sit emendatus, potest qui iniuria affectus est, ius suum persequi. Atque in hoc casu palam deficit opinio Caiet. Ille enim non tenetur accusare, & tamen potest sine præuia admonitione id facere. Quando verò crimen, modo nuper exposito, per se ipsum est reipublicæ, tunc distinguendum est. Enimuerò si ille, qui rescuerit certissimus omnino sit, quod per suam admonitionem sic frater emendabitur, vt damnum publicum omnino sopitum cessabit, necessaria est admonitio. Et hoc non solum lege charitatis, vt

Dubiū Arg. par tis affirmatiuæ.

Durand.

S. Tho.

Syluest.

Caiet.

Solutio. propositi dubitationis.

NO
RE
BUS
III
3

rum etiā iustitia, quia pestilens ille sceleratus, adhuc habet possessionem honoris sui, ob idque si satis potest occurrere malo publico, sine eius lesione, non est in publicum traducendus. Est enim (vt diximus) accusatio medicinalis, & ideo si exulari tantum detrimentū potest, cauēda est. Si verō non sit omni firmitate certissimus quod sua proderit admonitio, vel sit in mora periculum illi, eo ad accusationem properandum est. Vnde de si in serperet ciuitatis proditio, aut regis exitium, aut super omnia hæreticos crimina maximè in dogmatizantibus, præceptum est statim ad iudices aduolare, quia nemo debet existimare se posse tam ingentibus periculis aliter occurrere. Quin verō etsi non existant idonei testes ad probandum, festinandum est ad denuntiationem iudicalem. Sententia est expressa S. Tho. 2. 2. q. 33. art. 7. vbi ait oportere in talibus casibus statim procedere ad denuntiationem, vt huiusmodi nocumēta impediatur. Ni si forte, inquit, aliquis firmiter existimaret, quod statim per secretam admonitionem posset huiusmodi mala impedire, & hinc sumenda est regula in inquisitionibus generalibus, quando edicto præcipitur, vt quisque denuntiet latentia crimina. Etenim si omnino sint emendata cuiuscunque sint generis, nemo tenetur illa vel denuntiare, vel accusare, sed tatum restis esse si eius testimonium in particulari legitime postuletur. Si autem non sint emendata, tunc aut sunt priuata, vt concubinarum, vel alia quæ non habent pro obiecto bonum publicum, & hæc tantummodo denuntianda sunt fraternè, ad emendationem fratris. Ibi verō sint in perniciem publicam, vt proditio, hæresis, & si quis forsitan non ex infirmitate, sed studio, & quasi publicis hostis membra reipublice ad malum sollicitaret, vt rem publicam corrumperet, & non posset aliter obuiari illi malo, denuntiandus esset denuntiatione iudiciali, quin verō accusandus, si pbari res posset. Et pariter si immineret periculum tertie persone. Quamuis in his non ita crebro viu venit necessitas accusandi, quia eiusmodi crimina frequētius possunt via correptionis fraternæ præueniri. Hic de fiscalibus examinandum esset in causis criminalibus. Etenim quod fisci procuratores instituantur, institū est, vt curam habeat

ararum publici. Item vt criminum etiam in perniciem publici boni (vt expositum est) vergentium accusatores existant, quorū quidem quilibet tenetur illa detegere, sed tamen quod fiscales instituantur iuratores priuatorum criminum, credo neque San. Thom. neque antiquiores sancti probassent. Quoniam talium scelera vltionem, & vindictam poicere, solis priuatis incumbit, qui iniuria percussus sunt. At postquam consuetudo hoc habet, nō est nostrum hoc censere.

Ad primum igitur argumentum, secūda conclusio respondit. Probant enim illa testimonia, priuatis personis consilium esse euangelicum suas priuatas iniurias condonare. Ad id autem de amicorum fide responderetur, amicos vsque ad aras esse cōlédos, & ideo vbi res est de bono communi, hoc illis antefereendum est. Neque ideo amicitie fides infringitur, etsi promissio præcesserit seruandi secreti. Nisi sit sacramentum arcanum sacramentalis cōfessionis, quod neque pro toto mundo reuelare fas est. Ad tertium responderetur, quod infames & excommunicati (vt dicta q. 7. h) ab accusatione repelluntur, non quidem in bonum ipsorum, siquidem accusare vbi, & quando oportet, virtus est, sed in penam arcetur ab illo munere, propter eā quod accusatio auctoritatem desiderat accusatis, quam illa fors hominum non habet. At ff. de accusatio. l. qui accusare. multis alijs de causis alijs prohibentur accusare, l. iatione sexus, ætatis, conditionis, &c. Sed est dubium, virum saltem quando crimen est reipublice perniciosum, isti sunt iure repulsi admittantur ad accusationem. Responderetur neque tunc quidem esse admittendos, possunt tamen & debet iudiciali denuntiatione pericula patefacere vt. 2. 2. q. 68. artic. 1. auctor est Caietanus. Et pariter responderetur ad quartum: Prohibentur enim eadem causa, & quæstio eademque lege citata in ff. filij, & subditi, & serui, suos superiores accusare. Hoc tamē glossat S. Tho. eadem quaest. quod nihilominus affectu charitatis possunt illos accusare, & maximè in causa communis boni, quia illi non cohibentur, vii alijs, in penam, sed propter honestatem, quia accusatio præferit ne scio quid odij, quod aduersus superiores dedecus est. De clericali autem

autem respondetur, quod in causa sanguinis, ut illa habet iura, nequaquam possunt esse accusatores, possunt tamen denuntiare crimina, protestantes non se reuelare eiusmodi criminosos, petendo sanguinis vindictam sed vel ad obuiandum malo publico, vel ad recuperanda bona sua. Cum hac enim protestatione licitum illis est, talia crimina in iudicium deferre, non solum illa que sunt contra bonum publicum, ut hæresicos impietatem, & læsæ maiestatis, verum etiam illa quibus vel tertiæ personæ, vel sibi ipsi iniuria fit, vel damnum datur, ut patet in cap. Prælati de homic. volunta. lib. 6. Ad postremum de poena talionis iofertus art. 4. commodior dabitur respondendi locus.

ARTICVLVS II.

Verum necessarium sit accusationem in scriptis exhiberi.

Post accusandi obligationem, quaeritur circa accusationis formam, an debeat in scriptis exhiberi? Et arguitur a parte negatiua. Scriptura tunc est necessaria, quando aut de præteritis loquimur, ne nobis memoria elabatur, aut loquimur absentibus, ad quos verba non pertingunt. Accusatio autem fit & in præsentis tempore, & ipso præsentis reo. Nam ut habetur secunda quæst. 8. canon. accusatorum, nemo absens accusari potest, ergo scriptura non est necessaria. Secundo nihilominus per denuntiationem quam per accusationem crimen panditur alienum, in denuntiatione autem nullus est libellus necessarius, ergo neque in accusatione. In contrarium est Augustin. eodem cano. citato secunda quæst. 8. ubi ait. Accusatorum per se non recipiantur sine scripto, neque absente eo quem accusare voluerint, quibuslibet accusare permittatur.

Facillima est quæstio ad quam vnica conlusione affirmatiua responderetur. Forma accusationis est, vt in scripto fiat. Conclusio est iuris, non solum canonici loco citato, & eadem cano. & q. cano. quisquis & can. crim. verum & iuris etiam ciuilibis, ff. de accusa. l. si cui. Et quamuis ius naturæ

id non plane præcipiat, elicitur tamē inde naturalis ratio. Est enim iudex (vt supra dictum est) medius inter duas partes, accusatorum, scilicet & reum, constitutus, qui causam examinare debet, de qua est, sententiam prolaturus. Cum ergo ex vna parte memoria, quæ lubrica est, cūcta diu verba adferre non possit, & ex altera necessarium sit eadem vsque ad definitiuam sententiam retineri necessarium est scripturæ adminiculum. Adde, quod cum accusator poenæ, antiquitus talionis, & nunc etiam non leui fiat obnoxius, si de calumnia fuerit reuictus, opere pretium est accusationē subscribere, quam postmodum inficias ire nequeat. Ad hæc, cum accusationi adhibende sunt tū defensiones & exceptiones tū etiā probationes, expedit est, vt libelli caput occupet accusatio. Attamen vt h. l. Leuia. ff. de accusatio. In leuibus de plano procedēdū est sine hmoi ceremonijs. Præterea in notarijs in quibus cum (vt sup. diximus) nō expectatur accusator, neque scripto opus est.

Ad primum igitur argumentum respondetur quod scriptura accusationis non est necessaria, eo quod de præteritis ineatur, sed vt in futurum debeat salua custodi. Et id eo neque obstat accusationem fieri in præsentia rei, debet enim tam reus quam accusator adesse. Vnde eadē causa & q. can. per scripta iubet Stephanus Papa ne vilius accusatio per scripta suscipiatur, non quod non sit in scriptis porrigenda (vt dictū est) sed quod non est ab absente accusatore in scriptis mittēda, sed debet ipse comparere. Quod autem cauetur, ne reus absens accusetur, non sic strictè intelligendum est, vt non liceat in eius absentia accusationem iudici exhiberi, sed quod non est sententia condemnanda, antequam ipse præfens audiatur. Idque potissimum in causa criminali, atq. adeo omnium maximè in capitali, vt cauetur lege, Absentem. C. de accusa. si autē publico præconio vocatus noluerit comparere, sententia quidem veluti in rebellem ferri potest, postmodum vero captus, antequam executioni mādetur, audiiri debet. Secundi vero solutio facillè ex dictis colligitur. In denuntiatione enim

fratrum euangelica, quia ad vindictam non proceditur, sed tam iudex quam denuntians soli consulit salutem fratris sine dispendio eius famæ, nulla est scriptura necessaria, secus in denuntiatione iudiciali. Atq. hanc

Ratio f. cunda. e

Rō tertiā.

Ad primū arg.

Secundū arg.

NO
re
dus
III
3

hanc differentiam inter denuntiationem & accusationem denotat cap. super his, de accusatione.

ARTICVLVS III.

Vtrum accusatio per tria haec reddatur iniusta, quae sunt calumnia, prauaricatio, & tergiuersatio.

Tertium quod in accusatore requiritur, est iustitia. De hac ergo quaeritur vtrum tribus his vitijs corrumpatur, quae sunt, calumnia, prauaricatio, tergiuersatio. Et arguitur a parte negatiua. **Primū** argum. a parte negatiua.

Secūdu, **Tertiū**.

Secundo. Prauaricari (vt ibidem subditur) est vera crimina abscondere, in hoc autem non semper subest iniquitas, quia nemo tenetur omnia crimina detegere, neque sua neque proximi. Tertio. Tergiuersari, est in vniuersum ab accusatione desistere, hoc autem non semper est cum iniuria coniunctum, immo vero in initio eiusdem capituli praescribitur, vt quem accusasse poenituerit, de eo quod probare non potest, si cum accusato innocente conueniret, iniucem se absoluant. In contrarium tamen est idem textus, vbi habetur accusatorum temeritatem tribus modis detegi. Aut enim calumniantur, aut prauaricantur, aut tergiuersantur.

Conclusio iustitia.

Vnica Conclusio ad quaestionem respondetur. Tribus nominatis vitijs contingit accusationem vitari. Conclusio est non solum iuris canonici textu citato, verum & iuris civilis, ff. ad senat. consultum Turpil. seu de abolitionibus. l. accusatorū. vnde eadem prorsus verba desumpsit cano. Si quem poenituerit. Numerus autem horum vitiolorum sic colligitur. Cum accusatio in bonum commune referatur, sic tamen, vt iusta fiat criminis ultio vtroque pede claudicare potest accusator, videlicet aut reo fauendo, aut plus nimio reipublicae siue parti laesae. In reipublicam in-

clinat, cum reo crimen falsum impingit. Est hoc est calumniari. Est enim calumnia subdola rei vexatio, per fraudem Neque vero ille tantum calumniator, est qui falsum crimen imponit, verum, & qui occultum, quod iure probari non potest in iudicio pro palat. Nam iure quidquid idoneis testibus vel instrumentis innotescere nequit falsum reputetur. Potest secundo accusator vice versa in reipublicam esse iniurius, quando in causa, est ne qui in bonum publicum delinquit, reprimatur. Et contingit dupliciter. Vno modo, fraudem extruendo reipublicae, nempe inclinando in fauorem rei. Et hoc est prauaricari, quoniam variari idem est quod flecti. Contingit autem haec prauaricatio dupliciter vno modo dissimulando omnia quae in eodem reipublicae detegere tenetur, aut a deo probationes negligendo, & altero modo falsas admittendo excusationes, & exceptiones. Quare prauaricatio altero nomine dicitur collusio, quasi tunc accusator & reus simul illudant reipublicae aut parti laesae. Quocirca hoc vitium non tantum in accusatorem verum & in aduocatum, & in alios ministros, quin etiam in iudicem solet vsu cadere. Secundo modo ei contingit accusato fauere, prorsus & in vniuersum (vt ait lex) ab accusatione desistendo. Et illa dicitur tergiuersatio, quasi accusator terga causa vertat.

Ad primum igitur argumentum respondetur, quod criminis impositio non censetur iure calumnia, nisi studio & consilio fiat. Nihilominus nemo debet accusator prodire, nisi prius tum certior factus sit criminis, tum etiam certam, paratamque habeat probationem. Et ideo qui leuiter ac temere ad accusandum profilit, non est a culpa immunis. Attamen non debet vitari calumniator, talione vel acrio supplicio plecti sed alia leuiori poena. Nisi fortan istoterroris fuerit motus, nam tunc nulla est dignus. Haec autem omnia, prudentia iudicis libranda sunt, & aestimanda.

Ad secundum respondetur, quod sua propria crimina nemo debet detegere, nisi reus legitime factus, a legitimo iudice interrogetur. Neque vero aliena nisi caso, quo denunciare vel accusare tenetur. Quando autem ob bonum publicum accusat, tunc tenetur omnia detegere, quae ad rem conferunt. Quare si prece, vel precio, vel alia causa

caussa cum reo colludat, præuaricator est. Pariter ad tertium respondetur, quod tergiversari non semper est crimen, sed tunc prorsus, quando accusator tenetur in accusatione persistere. Quare tribus modis tergiversari contra culpam accidere potest. Primo cum quis in causa propria accusavit. Tunc enim sicut libere accusationem inscripsit, ita potest & quando libuerit illam desistere. Secundo: Quando accusavit in causa publica, leuiter tamen, tunc enim quoties timuerit in probatione desistere, potest cum reo conuenire, & ab accusatione desistere. Et hic est casus disti cap. Si quem poenituerit. Tertio: Auctoritate principis, qui propter illustrem personæ dignitatem, & reipublicæ utilitatem, potest accusationem, & in initio reuocare, & in processu aboleri, vt eodem cap. subiungitur.

ARTICVLVS IIII

Verum accusator qui in probatione desecerit pena talionis tenetur.

Quartum quod de accusatore disputandum restat est verum in probatione delicti pena talionis teneatur. Contingit aliquando iusto errore quempiam ad crimen falsum accusandum prodire, cui ideo Fabianus Papæ a 2. quæst. 3. ca. Si quis iratus, veniam concedit, non ergo omnis calumniator dignus est talionis poena. Secundo: Si talis poena iusta est, ob id iuste instigatur, quod accusator: damnum per iniuriam alteri intenciat, igitur aut hoc est propter iniuriam reo illatam, & tunc non potest princeps eum remittere, aut propter illam que reipublicæ irrogatur, & tunc nequit eam remittere reus, potest autem eam vterque remittere, ergo signari non potest iniuria, ob quam talis statuatur poena. Tertio: Ob vnam culpam nemo potest extendi ad duplicem poenam, secundum illud Nat. 1. Non iudicabit Deus bis in idipsum, calumniatores autem infames habentur iure, vt patet. 2. q. 3. can. si quis circa non ergo debent alterom subire supplicium. Sed in contrarium est Damasi decretum 2. q. 3. Calumniator si in probatione desecerit, talionem recipit. Et alterum prosumus Adriani. Qui non probauerit quod

obicit, poenam quam ipse intulit patiatur. Pro solutione quæstionis notandum quod talio a tale dictum est, scilicet vt quis que tale patiatur quale alteri contra ius, moliebatur. Id quod Aristoteles. Ethicorum capite 5. repassum appellat, secundum illud Radamanthi.

Si quis fecit patiatur & ipse.

Rectum fuerit iudicium. Statuitur ergo conclusio affirmatiua. Iustum est vt ille qui per accusationem in periculum, quempiam induxit grauis poenæ, similem & ipse ferat. Conclusio est non solum canonici iuris locis citatis, verum ciuilibus, vt patet ff. ad senatusconsultum Turpil. l. mulier, & l. quæsitum. Cum ergo leges deficientem in probatione talionis poenæ adiudicant, ostenditur non solum eum qui falsum crimen imponit, verum & qui occultum quod probari non potest detegit, eidem subiaccere supplicio. Ratio naturalis est hæc. Accusator constituitur pars reo aduersa, contendens eum in supplicium adigere, index autem medius, inter ambos sedet iustitiæ protector, sed æqualitas iustitiæ id exigere apparet, vt periculum quod quis alteri per iniuriam creat, in ipsum recidat, ergo poena talionis est iusta. Eadem conclusio confirmatur. Nam lege veteri, quæ iustissima erat, eadem poena stat scripta, scilicet Exod. 21. Oculum pro oculo, dentem pro dente. Et Deuter. 19. Cum diligentissime perscrutantes inuenierint, falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit. Hæc tamen hinc inferitur, vt quidam arbitrantur, illam poenam esse modo de iure diuino, illa namque non erat moralis de iure naturæ, sed tantum iudicialis, quæ ideo prorsus cessauit. Non quod Christus legem illam Matth. 5. peculiariter abolerit, illic enim tantum retulit veterem legem consulens nobis contra ne nos vindicemus, sed inimicis remitteremus iniurias, at quod tota lex illa vetus cessauit. Nisi quod præcepta moralia, quæ erant de lege naturæ, confirmata sunt lege angelica, ceremonialia vero sic cessarunt, vt tanquam signa iam modo falsa insitui denuo non possint, iudicialia vero possunt quidem, si iustum censetur, iterato constitui. Attamen lex talionis semper fuit vt crux duraque existimata, sed propter duntaxat illius,

Talio unde tria hat originem. Aristor.

Conclusio affirmatiua.

Ratio conclusiois.

Confirmatio.

Handwritten marginal notes in the right margin, including the word 'TALIO' and other illegible characters.

illius populi, & adnectendas calumnias, proliis posita fuit. Nam si naturalem rationem consulueris, satis est vt qui occidit, occidatur. Quin vero occidere procurauit, non subinde, nisi summo iure, reus sit tanti criminis, eo præsertim quod tunc absterrentur homines plus nimio ab accusandi munere. Et ideo (vt habetur Instit. de iniur. §. poena,) iam de defuetudine fere abiit illa poena, retinetur tamen quadamtenus in prouincijs bene moratis, potissimum in teste qui studio falsum testimonium dicit in causa capitali. Idque maxime quando illius causa innocens interficitur, tamen debeant etiam extra talem casum iniqui delatores acri supplicio plecti.

Ad primam arg. Ad primum ergo argumentum respondet Arist. loco citato 5. Ethic. quod reparationem, quam nos talionem appellamus, non semper iustitia deposcit, quoniam valde differt vtrum quis voluntarie quid faciat, an inuoluntarie. Spontaneus enim iniurius dignus est poena, qui autem inuoluntarie lædit, dignus est venia. Et ideo qui inculpata ignorantia cum quem in crimine esse putat, reum facit, non habetur iure calumniator, vt supra diximus,

Ad secundam. atque adeo neque talione dignus. Ad secundum respondetur, quod calumniator & in reum & in reipublicam iniurius est. Vnde Deuter. 19. vtrumque præcipiebatur, scilicet prius, vt qui falsum testimonium contra fratrem dixisset, id pateretur quod fratri cogitabat facere, scilicet propter iniuriam illi factam. Posterius, vt tales de medio populi auferrentur, vt audientes timorē haberent. Vbi insinabatur iniuria que reipublice irrogatur. Ex quo fit vt quando accusatus poenam talionis non remiserit, nequeat princeps illam remittere, vt superiore questione dictum est. Postquam vero illam ignouerit, tunc in arbitrio princeps restabit illam relaxare. Ad tertium respondetur, quod poenam talionis incurrit acuator, ratione nocenti quod proximo intentabat, infamiam autem propter culpam. Et ideo infamiam remittere ad principem pertinet, vt si sit ecclesiastica, ad Papam, vt ait Gratian. 2. q. 3. can. Euthemium vbi respondet ad illa verba Gelasij. Quamquam animas per poenitentiam saluare possumus, infamiam tamen abolere non possumus, di-

Ad tertium.

cent illud intelligi de infamia per ciuilem iudicem irrogata, que ad Papam non pertinet. Quamuis fortasse perspicaciter sit sensus de infamia facti. Nam labem illam, que turpi facto annexa est, nemo delere potest, cum ad præteritum non sit potentia.

QVÆSTIO VI.

DE IUSTITIA REI.

ARTICVLVS I.

Vtrum accusatio liceat veritatem negare.

Eritia persona in iudicio est reus, de quo quatuor disputanda sunt, scilicet an liceat ei veritatem negare, calumnijs se defendere, iudicium declinare, aut post condemnationem supplicio se capitali subducere. Erarguitur a parte affirmatiua prima quaestio illa celebri auctoritate Chrysostomi, que refertur de poenitentia, distincte. can. qui aliquando. Non tibi dico vt te prodas in publicum, neque apud alios te accuses. Sic enim legendum est, non excuses, vt corrupta licentia habet. Qui autem veritatem proprii criminis retereget, seipsum proderet, ergo licitum est ei suum celare crimen. Secundo: Mendacium officiosum, scilicet cum quis mentitur vj alteri prodesse, nemini nocens non est peccatum mortale, qui autem mentitur vt se à morte protegat, officiosè mentitur, ergo citra noxam mortalem id licet. Tertio. Nullum est peccatum mortale, nisi sit contra charitatem, qui autem mendacio sibi mortem cauet neque contra charitatem Dei facit, neque contra proximum immo secundum charitatem qua se diligit, ergo id non est lethale piaculum. In contrarium est illud Iosue 7. quod dux ille dixit ad Acham, Filium da gloriam Domino Deo Israel, & consistere, & indica mihi quid fecerit, ne abscondas, dare autem gloriam Deo tenetur quisque secundum illud 1. ad Corinth. 10. Omnia in gloriam Dei facite.

Ad quaestionem hanc tribus conclusionibus respondetur. Prima. Quicumque legitime de proprio crimine interrogatur,